

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Ideaal burgerschap als hoeksteen van de samenleving? Over sociale vernieuwing

Voort, H. van der

Citation

Voort, H. van der. (1993). Ideaal burgerschap als hoeksteen van de samenleving?: Over sociale vernieuwing. *Bestuurskundige Berichten*, 8(4), 16-17. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233721>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233721>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Ideaal burgerschap als hoeksteen van de samenleving?

Over sociale vernieuwing

Haiko van der Voort

Sociale vernieuwing

Om vragen als deze te beantwoorden moet eerst duidelijker worden wat sociale vernieuwing eigenlijk is. Definities zijn er te over. Minister Dales gebruikt een werkdefinitie van zo'n 100 woorden, vooral hamerend op emancipatie van de sociaal zwakkeren in onze samenleving, terwijl minister Hirsch Ballin de term afdoet als „de revitalisering van het maatschappelijk middenveld”. De Amsterdamse wethouder Van Duyn ziet de tweede Coentunnel als sociale vernieuwing. De kabinetsnota „Sociale Vernieuwing” zet vooral het probleem van de achterstand van groepen burgers centraal. Deze achterstand moet dan gedeeltelijk weggewerkt worden door verbetering van arbeid, scholing en inkomen van achterstandgroepen, verbetering van de kwaliteit van de dagelijkse leefomgeving en door innovaties op sociaal en cultureel terrein. Wat betreft de leefomgeving is intensivering van het wijkbeheer noodzakelijk. De derde groep acties, die over sociale en culturele innovaties, omvat onder andere verkleining van de afstand tussen burger en overheid.

Vreemd genoeg worden in de definitie van burgerschap de plichten vergeten

Het beleid wordt vormgegeven door decentralisatie en deregulering. Er is tevens sprake van bestuurlijke vernieuwing. Het rijk sluit convenanten met gemeenten over wanneer en hoe bepaalde problemen worden aangepakt en vooral wie dat moet doen.

Burgerschap

Burgerschap betekent lidmaatschap van een staat. De burger regeert en wordt geregeerd. Dit brengt rechten en plichten met zich mee. Marshall onderscheidt drie soorten burgerschap, namelijk het civiele, het politieke en het sociale. De sociale variant is hier het meest relevant. Het omhelst volgens Marshall „het recht op een zekere economische voorspoed en zekerheid tot en het recht te delen in het maatschappelijk erfgoed en een beschaafd leven te leiden overeenkomstig de heersende maatschappelijke normen”. Aan vaagheid geen gebrek met termen als „een zekere economische voorspoed”, „een beschaafd leven” en „de heersende maatschappelijke normen”. Interessant is hier ook de vraag wie die heersende maatschappelijke normen omhoog dan wel omlaag schroeven. Zijn dat niet de burgers zelf? Vreemd genoeg worden de plichten vergeten in de definitie. Je zou deze plichten kunnen interpreteren als het, zowel direct als indirect (via de overheid), de medeburgers de mogelijkheid geven de rechten van sociaal burgerschap te genieten. Een ideale burger toont dus, behalve initiatief voor de eigen zaak, ook betrokkenheid met zijn achtergestelde medeburger, middels hun handelen.

Ideaal?

Men kan niet van burgers verwachten

Sinds enkele jaren is het Nederlandse spraakgebruik verrijkt met de term „sociale vernieuwing”. Alleen al de klank van de term brengt allerlei beelden naar voren, van reorganisatie van de arbeidsvoorziening tot aan keurig opgeknapt tuintjes. Sociale vernieuwing is een inspiratiebron voor zowel de cynicus als de lofzanger. Geen van beiden kan echter goed vat op de term krijgen, want niet iedereen is het erover eens wat sociale vernieuwing nu eigenlijk inhoudt.

Voor het „slagen” van de sociale vernieuwing is initiatief van de burger vereist. Ideaal burgerschap zou het proces ervan dus vergemakkelijken. De vraag is dan echter: In hoeverre kan de sociale vernieuwing van de burger zelf afkomen?

dat ze zich ideaal gedragen. Hun tonen van initiatief en betrokkenheid hoeft niet verwacht te worden wanneer hun niet duidelijk is hoe dat moet of als dat teveel tijd, geld en moeite kost. De overheid moet hen dus de mogelijkheden aanreiken ideaal te zijn. Dit is zeker de moeite waard, want de burger is in de eerste plaats deskundig over zijn eigen woonomgeving. Idenburg vindt in dit verband inwonerschap essentiëler dan staatsburgerschap. Staatsburgers hebben de mogelijkheden om problemen te signaleren, op te lossen en, in veel gevallen, te voorkomen, waaraan geen deskundige buitenstaander toekomt.

Gemeente

Door de decentralisatie-plannen zal de burger zich wat vaker naar de eigen gemeente moeten wenden dan voorheen het geval was. Vooral de verbetering van de dagelijkse leefomgeving en de innovaties op sociaal en cultureel terrein vragen om een wat meer gemeentelijke aanpak. De genoemde

bestuurlijke vernieuwing draagt daar ook toe bij.

De overheid moet de burger dus de kans geven initiatief te nemen. Dit is duidelijk wat anders dan het betutelen van burgers, zoals een gemeente deed met het uitloven van een prijs voor het mooist opgeknapt tuintje van de stad.

Participatie

In 1992 werd de droevige constatering gedaan dat nog niet één procent van de burgers langs bestuurlijk vernieuwde wegen invloed had op democratische besluitvorming. Wat te doen? Ten eerste dienen de participatiemogelijkheden voor de burgers goed bekeken worden. In het boekje „Bestuurlijke Vernieuwing, naar een betere relatie tussen burgers en gemeente” geven Thewissen en Klootwijk een aantal aanbevelingen hierover. Enkel hiervan zijn:

- het motiveren van de burgers tot stemmen;

- het streven naar duidelijkheid over participatiemogelijkheden, vooral over de waarde of status van het benutten van die mogelijkheden;
- het scheppen van meer faciliteiten voor burgers die willen participeren, vooral op het gebied van scholing en deskundigheid;
- het verlagen van de eisen aan burgers die willen participeren;
- het creëren van nieuwe vormen van participatie;
- het streven naar een gelijke behandeling tussen bestuurders en burgers, vooral in omgang en houding.

Initiatief

Men kan niet verwachten dat alle burgers participeren. Dat zou soms ook praktisch onmogelijk zijn. Initiatief betekent ook niet alleen participatie. Vooral op het gebied van de leefbaarheid van de eigen woonomgeving zijn er vele soorten andere initiatieven, zoals het oprichten van een buurtvereniging. Het stimuleren van

dit soort initiatieven door de overheid is moeilijk zonder in betuttelen te vervallen. Wel lijkt het raadzaam voor een lokale overheid om gedane beslissingen vaker te toetsen aan de meningen van burgers, bijvoorbeeld door middel van een enquête. Men kan er namelijk niet op vertrouwen dat onvrede enkel en alleen tot participatie leidt. Bovendien is al opgemerkt dat de burger deskundig is over zijn eigen woonomgeving. Δ

Gebruikte literatuur:

P. van der Heiden, *Sociale Vernieuwing, de nieuwe kleren van de keizer?*, 1991.
P. Thewissen en H. Klootwijk, *Bestuurlijke vernieuwing, naar een betere relatie tussen burgers en gemeente*, 1992.
Prof. dr. PH. A. Idenburg, *Wijkbeheer en burgerschap*, in „Openbaar Bestuur” nr.2, 1993.
T.H. Marshall, *Citizenship and Social Class*, 1950.

Van het bestuur

Het academische jaar is weer geopend, er moet helaas weer gewerkt worden! En dat is al gebeurd, want zoals je ziet ligt er weer een nieuwe Bestuurskundige Berichten voor je neus vol met interessante artikelen. Maar ook de B.I.L. heeft niet stil gezeten. Op zeven september zijn alle eerstejaars van harte welkom geheten door de B.I.L. De mentoraatscommissie heeft gezorgd voor een drukke, gezellige en zeer geslaagde dag. De Bestuurskunde Evaluatiecommissie Leiden (B.E.L.) heeft hard gewerkt aan de evaluatiegids „Bestuurskunde Geëvalueerd”. Iedereen kan beamen dat het een succes is geworden. Arno van de Weerd, de boeken en T.U.B.-commissaris is op dit moment druk doende met de boekenverkoop van 9 en 10 september.

Voor het huidige bestuur zit het jaar bijna erop. Een nieuwe enthousiaste groep neemt het van ons over. Dit zal gebeuren op 8 oktober. Houdt deze datum in ieder geval vrij, want er vindt tevens de uitreiking van de almanak plaats, en dat wordt flink feesten. Over de algemene ledenvergadering en de almanakuitreiking hoor je meer in onze volgende nieuwsbrief.

Ik wens iedereen succes met de studie en ik zie je graag op de algemene ledenvergadering en het almanakfeest.

Groetjes van Miranda Volders,
voorzitter